

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Комітет з питань освіти, науки та інновацій

01008, м.Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.: 255-31-55, факс: 255-33-04, e-mail: kno@v.rada.gov.ua

До реєстр. № 4648-1 від 09.02.2021 р.

Верховна Рада України

Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій на своєму засіданні 7 квітня 2021 року (протокол № 63) відповідно до статті 93 Регламенту Верховної Ради України розглянув проект Закону України про внесення змін до деяких Законів України щодо уточнення окремих положень про мову освіти (реєстр. № 4648-1 від 09.02.2021 р.), поданий народним депутатом України Княжицьким М.Л.

Метою прийняття законопроекту є внесення змін до законодавства з метою уточнення окремих його положень, що стосуються питання мови освіти.

Зокрема, законопроектом вносяться зміни до законів України “Про освіту”, “Про повну загальну середню освіту”, “Про забезпечення функціонування української мови як державної”, якими передбачається, що:

держава гарантує кожному громадянину України право на здобуття формальної освіти на всіх рівнях (дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої), а також позашкільної та післядипломної освіти державною мовою, в тому числі в корпоративних закладах освіти;

особам з порушенням слуху забезпечується поряд з правом на вивчення української жестової мови також право на вивчення жестової мови відповідного корінного народу чи національної меншини України;

держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування, насамперед англійської мови, поряд з державними і комунальними закладами освіти також у корпоративних закладах освіти.

На думку авторів законопроекту, реалізація його положень не потребує додаткових витрат з Державного бюджету України.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України, розглянувши поданий законопроект, висловлює щодо нього низку зауважень.

Зокрема, Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України, зазначає, що Україна ратифікувала Рамкову конвенція Ради Європи про захист національних меншин від 01.02.1995 (Закон України № 703/97-ВР від 09.12.1997), яка зобов'язує держави створити у себе необхідні умови для того, щоб особи, які належать до національних меншин, мали можливість зберігати свою мову (ч. 1 ст. 5 Конвенції). Крім того, у ст. 14 цієї Конвенції передбачено, що у місцевостях, де традиційно проживають особи, які належать до національних меншин, або де вони складають значну частину населення, у разі достатньої необхідності, Сторони намагаються забезпечити, по можливості та в рамках своїх освітніх систем, особам,

які належать до цих меншин, належні умови для викладання мови відповідної меншини або для навчання цією мовою. Зазначене застосовується без шкоди для вивчення офіційної мови або викладання цією мовою.

Також Україна ратифікувала Конвенцію ООН про права осіб з інвалідністю (Закон України від 16.12.2009 № 1767-VI). Відповідно до ч.ч. 3, 4 ст. 24 цієї Конвенції держави-учасниці надають особам з інвалідністю можливість засвоювати життєві та соціалізаційні навички, щоб полегшити їхню повну й рівну участь в процесі освіти і як членів місцевої спільноти, зокрема: “сприяють засвоєнню жестової мови та заохоченню мовної самобутності глухих; забезпечують, щоб навчання осіб, зокрема дітей, які є сліпими, глухими чи сліпоглухими, здійснювалося з допомогою найбільш підхожих для особи з інвалідністю мов, методів і способів спілкування і в обстановці, яка максимально сприяє засвоєнню знань і соціальному розвитку. Держави-учасниці вживають належних заходів для залучення до роботи вчителів, зокрема й учителів з інвалідністю, які володіють жестовою мовою та (чи) абеткою Брайля, та для навчання спеціалістів і персоналу, що працюють на всіх рівнях системи освіти”.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради звертає увагу на те, що станом на 01.01.2020 в Україні нараховувалось 2,7 млн осіб з інвалідністю, у тому числі 163,9 тис. дітей з інвалідністю. Тому реалізація положень Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю щодо забезпечення навчання таких осіб з допомогою “найбільш підхожих для особи з інвалідністю мов, методів і способів спілкування” має важливе значення.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради зазначає необхідність техніко-юридичного доопрацювання в частині усунення розбіжностей між текстом законопроекту і змістом порівняльної таблиці до нього(в частині змін до абз. 6 ч. 1 ст. 7 Закону України “Про освіту”, які відсутні в порівняльній таблиці), що є порушенням вимог ч. 6 ст. 91 Регламенту Верховної Ради України.

Також Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради звертає увагу на те, що реалізація законопроекту буде вимагати додаткових витрат з Державного бюджету в частині виконання норм ч. 3 ст. 4 Закону України “Про освіту”, якими держава гарантує безоплатне забезпечення підручниками (у тому числі електронними), посібниками всіх здобувачів повної загальної середньої освіти та педагогічних працівників у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Відтак, пропонується переглянути строк набрання чинності Законом, проект якого розглядається (“з дня, наступного за днем його опублікування”), з урахуванням вимог ч. 3 ст. 27 Бюджетного кодексу України, згідно з якими «закони України або їх окремі положення, які впливають на показники бюджету (зменшують надходження бюджету та/або збільшують витрати бюджету) і приймаються: не пізніше 15 липня року, що передує плановому, вводяться в дію не раніше початку планового бюджетного періоду; після 15 липня року, що передує плановому, вводяться в дію не раніше початку бюджетного періоду, що настає за плановим”.

Комітет з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій у Донецькій, Луганській областях та Автономної Республіки Крим, міста Севастополя, національних меншин і міжнаціональних відносин рекомендує за результатами розгляду у першому читанні повернути зазначений законопроект суб’єктам права законодавчої ініціативи на доопрацювання.

Водночас Комітет звертає увагу, що Державна служба України з етнополітики та свободи совісті (далі-ДЕСС), яка брала участь в обговоренні цього законопроекту, підтримує цей законопроект з зауваженнями. Зокрема, законопроектом пропонується викласти абзац шостий статті 7 Закону України “Про освіту”, частину восьму статті 5 Закону України “Про повну загальну середню освіту”, а також абзац шостий статті 21 Закону України “Про забезпечення функціонування української мови як державної” у такій редакції: “Особам з порушенням слуху забезпечується право на навчання жестовою мовою та на вивчення української жестової мови або жестової мови відповідного корінного народу чи національної меншини України”. Таке формулювання, на думку фахівців Державна служба України з етнополітики та свободи совісті може створити ситуацію, за якої особа може бути поставлена перед вибором - вивчати українську жестову мову або жестову мову відповідного корінного народу чи національної меншини України. З огляду на це, Державна служба України з етнополітики та свободи совісті пропонує викласти зазначений абзац у такій редакції: “Особам з порушенням слуху забезпечується право на навчання жестовою мовою і на вивчення української жестової мови та жестової мови відповідного корінного народу чи національної меншини України”.

Окрім вищезазначеного зауваження Державної служби України з етнополітики та свободи совісті до цього законопроекту, представник Міністерства освіти і науки України повідомив, що в Україні на даний час не здійснюється підготовка вчителів жестових мов корінних народів, національних меншин України.

Міністерство освіти і науки України вважає, що законопроект реєстр. № 4648-1 потребує доопрацювання. Зокрема, виконання пропонованої норми законопроекту щодо права вивчення жестової мови відповідного корінного народу чи національної меншини України не зможе бути забезпечена через відсутність відповідних педагогічних та науково-педагогічних кадрів. Окрім того, міжнародними зобов'язаннями України (Законом України “Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин”) не передбачено зобов'язання щодо забезпечення вивчення жестової мови відповідного корінного народу чи національної меншини України в закладах загальної середньої освіти.

Міністерство культури та інформаційної політики України підтримує законопроект реєстр. № 4648-1.

Експерти вважають, що зазначені зміни, у разі прийняття проекту Закону, не призведуть ні до звуження використання державної мови у сфері освіти, ні до порушення балансу між вивченням і застосуванням державної мови і вільним розвитком, використанням, захистом мов національних меншин та корінних народів України (у тому числі жестових).

Національна академія правових наук України не підтримує зазначений законопроект, оскільки, на думку її експертів, його прийняття не усуне невідповідність між окремими положеннями законів України, норми яких регламентують можливість здобуття освіти мовами корінних народів, національних меншин України, та нормами Конституції України і міжнародними нормативно-правовими нормами та нормами Європейського Союзу.

Враховуючи зазначене, **Комітет з питань освіти, науки та інновацій вирішив:**

1. Рекомендувати Верховній Раді України відповідно частини першої статті 114 Регламенту Верховної Ради України проект Закону України “Про внесення змін до деяких законів України щодо уточнення окремих положень про мову освіти” (реєстр. № 4648-1 від 09.02.2021), внесений народним депутатом України Княжицьким М.Л., повернути суб’єкту права законодавчої ініціативи на доопрацювання.

2. Співдоповідачем на пленарному засіданні Верховної Ради України визначено Голову Комітету з питань освіти, науки та інновацій, народного депутата України Бабака С.В.

Голова Комітету

Сергій Бабак

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Бабак Сергій Віталійович

Сертифікат: 58E2D9E7F900307B04000000660C310092258F00

Дійсний до: 26.01.2023 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
№ 04-24/3-2021/125806 від 12.04.2021

472361